

Stadsodlingsstrategi

Riktlinjer för stadsodling på Gotland

2015-12-15

Region
Gotland

Innehåll

1 Stadsodlingsstrategi	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Strategi.....	4
1.2.1 Målbild.....	4
1.2.2 Strategipunkter	5

1 Stadsodlingsstrategi

1.1 Bakgrund

Stadsodling är ett fenomen som länge varit på frammarsch i olika delar av världen. Även i Sverige har intresset för att på olika sätt odla i staden ökat mycket under senare år. I och med det ökande intresset uppkommer ett växande behov av att kommuner organiserat avsätter markytor, inspirerar och möjliggör för människor att på olika sätt odla i sitt närområde. I de flesta större städer i Sverige finns idag möjlighet för människor utan tillgång till trädgård att arrendera och odla i koloniområden, men i och med det ökade odlingsintresset uppstår köer till att få odla och för många människor är en stor odlingslott inte heller det optimala sättet att odla på.

*Ett tillgängligt stadsodlingsområde som erbjuder möjlighet till rekreation för förbipasserande.
Bildkälla: Greenbackgbg.se*

Odlande och utevistelse är aktiviteter som inte kräver stora investeringar som privatperson. Att arbeta för att göra odling möjligt för alla som vill är viktigt. Inte minst eftersom denna aktivitet också för med sig mervärden i form av förbättrad folkhälsa, ökad integration och ökad hållbarhet för staden då odlingar gynnar biologisk mångfald och ger renare luft. Odlingar på gemensamma områden eller odlingar med delat ansvar bidrar också till en förstärkt känsla av gemenskap då det fungerar som en mötesplats mellan olika generationer, personer med olika etnisk bakgrund och i övrigt olika samhällsgrupper. För personer som av olika anledningar är lediga på dagtid kan det vara givande att använda delar av sin tid till att odla. För exempelvis barn och ungdomar har stadsodling också pedagogiska värden.

1.2 Strategi

Detta dokument är framtaget för att åskådliggöra hur Region Gotland arbetar för att förvalta och utveckla de intressen som finns på Gotland gällande stadsodling. Dokumentet är att betrakta som en övergripande policy för detta arbete. Till denna strategi tas det fram en stadsodlingsplan som konkret beskriver vilka åtgärder som planeras under de kommande åren. I strategin definieras stadsodling både som permanenta odlingsområden i form av koloniområden och som tidsbegränsade odlingsprojekt som genomförs på allmän platsmark under enstaka odlingssäsonger.

1.2.1 Målbild

- Region Gotland vill med hjälp av en strategi skapa samma förutsättningar för alla odlingsintresserade. Stadsodlingsstrategin och detaljplan ska fungera som ett styrmedel för stadsodling.
- Region Gotland vill erbjuda allmänheten möjlighet att odla i tätorterna, där förutsättningar finns, för att på så sätt försköna staden och förbättra folkhälsan.
- Region Gotland vill möjliggöra för alla människor att odla, exempelvis för personer med funktionsnedsättning (fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga), för människor inom äldreomsorg, förskoleverksamhet och skolverksamhet att odla.

Bildkälla: Miljöverkstaden Mercurius

1.2.2 Strategipunkter

Placering

Region Gotland hanterar förfrågningar om stadsodling endast på mark som ägs av regionen. Denna strategi gäller för stadsodling på allmän platsmark eller parkmark. För förfrågningar om odling på fastighetsmark svarar fastighetsförvaltningsavdelningen. Det är en fördel om området går att nå med hjälp av kollektivtrafik och om det ligger i anslutning till flerbostadshus.

I och med arbeten med upprättande av nya detaljplaner beaktar Region Gotland att ytor bör avsättas där det finns möjlighet till stadsodling. Målsättningen är att stadsodling ska bli en integrerad, och inte perifer, del av stadsrummet.

Odling ska vid nyanläggning ske på mark som är fri från föroreningar och som inte ligger i direkt anslutning till hårt trafikerade vägar. Enligt reglerna för KRAV-certifierad odling får grödor som odlas inom 25 meter från kanten av en hårt trafikerad väg inte användas som livsmedel. En hårt trafikerad väg i detta sammanhang definieras som en väg med över 3000 fordon per dygn i snitt per år. Även kontroll- och ursprungsmärkningen Svenskt Sigill anger att ett säkerhetsavstånd ska finnas till vägar vid odling av grödor som har ätliga delar ovan mark, samt att det ska göras en riskbedömning för varje ny, tillkommande produktionsplats samt för befintliga platser om förutsättningar och omständigheter för produktion där har förändrats.

Alla nytillkommande kolonier och odlingsområden ska utgå från den befintliga terrängen. Användningen ska anpassas till landskapet och inte tvärtom. På detta vis undviks både kostsamma och förstörande sprängningar och utfyllnader. Region Gotland avgör vilken mark som är lämplig för stadsodling. Frågor som är avgörande kan exempelvis vara huruvida vatten finns att tillgå inom ett rimligt avstånd. Förvaltningen har delegationsrätt att ta beslut i dessa ärenden. Varje förfrågan om uppstart av stadsodling behandlas individuellt som ett ärende i enlighet med stadsodlingsstrategin. Stadsodlingen ska placeras och utformas på ett sådant sätt att den berikar stadsmiljön och med hänsyn till omgivningen. Stadsodlingsområden som ligger på allmän platsmark bör vara tillgängliga för allmänheten att besöka.

Bildkälla: Miljöverkstaden Mercurius

Anläggning

Vid anläggning av nytt koloniområde ansvarar Region Gotland för investeringskostnader om ekonomiska förutsättningar finns. Intentionen är att Region Gotland med investeringsmedel i första hand avgränsar lotter med hjälp av hörnpinnar, tar jordprov samt sätter upp vattenmätare och drar fram vattenledningar. Om det inte finns förutsättningar att dra fram vattenledningar till ett område, som i övrigt lämpar sig för stadsodling, vill Region Gotland möjliggöra för föreningar att själva transportera vatten till odlingarna hellre än att avslå intresseanmälan. Det är önskvärt att det på området finns odlingslotter av varierande storlek för att på så vis tillgodose ett varierande behov av odlingsformer.

För att ett nytt område ska anläggas krävs att en förening anmäler intresse. Föreningen presenterar en långsiktig och tillförlitlig plan över hur verksamheten ska bedrivas. När ett odlingsområde anlagts och en förening tecknat arrendeavtal överlämnar Region Gotland ansvaret för området till föreningen. Region Gotland genomför kontroller av att området hålls städat och i fint skick. Om området befinner sig ovårdat åläggs föreningen att åtgärda detta snarast. Om ingen åtgärd utförs kan arrendeavtalet komma att sägas upp. Om behovet för odlingen upphör eller markägaren behöver ytan för annat ändamål, ska ytan återställas till ursprungligt skick. Region Gotland och föreningen ansvarar då för att återställa sina respektive anläggningar.

Avtal

Arrendeavtal tecknas endast mellan Region Gotland och odlingsintresserad förening eller organisation. Regionen upprättar inte avtal med privatpersoner. Föreningen sätter upp egna stadgar och riktlinjer för sina medlemmar. Dessa stadgar ska bygga på de krav som finns i arrendeavtalet och regionen ska ta del av dessa stadgar och riktlinjer.

Foto: Louise Billqvist

Ett arrendeavtal ska vara skrivet innan stadsodlingen påbörjas. Arrendeavtalet reglerar vad som gäller avseende skötsel och övriga bestämmelser.

Foto: Louise Billqvist

Avgift

Årlig avgift för utarrenderade odlingsområden regleras av den taxa som fastslagits av regionfullmäktige. Arrendeavgiften tas under de första 30 åren ut som en återbetalning för den investering som anläggning av området innebär och fortlöper sedan som en ordinarie avgift för upplåtelse av marken. Arrendeavgiften tas ut per kvadratmeter odlingsbar mark inom respektive odlingsområde. Denna yta mäts ut av regionen. Arrendeavgiften justeras inte med avseende på antal uthyrda lotter. Ansvaret för att odlingslotter hyrs ut vilar på föreningen.

Storlek

Den maximala storleken på nya områden som anläggs för odlingsändamål är ca 10 000 kvm. Denna maxgräns är till för att föreningen ska känna att de klarar av att ta hand om området. En begränsad storlek på området gynnar även att sociala värden skapas mellan de som odlar. Det är lättare att uppnå en känsla av gemenskap inom en mindre grupp.

Bildkälla: Miljöverkstaden Mercurius

Skötsel

Föreningen ska hålla arrendeområdet i städat och vårdat skick. Föreningen ansvarar för latrin- och sophämtning samt i övrigt erforderlig renhållning. Föreningen ansvarar för att avfall förs bort och slängs på korrekt sätt. Trädgårdsavfall får komposteras på området om anläggning för detta finns förberett. Vid eventuella problem med skadedjur ansvarar föreningen för att hantera detta. För odlingsområdets löpande investerings- och driftskostnader - för toalett, vattenförbrukning (eget avtal med vattendistributör), trädgårdsavfall, sopor, underhåll av eventuella staket och plank, med mera - ansvarar koloniområdets förening.

Vid odling i stadsmiljö är det viktigt att ta hänsyn till omkringliggande natur- och livsmiljöer. Region Gotland, som ekokommun, tillåter därför ingen användning av kemiska bekämpningsmedel i odlingsområdena. Regionen strävar också efter att ingen konstgödning ska användas på odlingsområdena. Miljöbalkens allmänna hänsynsregler anger även att alla som bedriver, eller avser att bedriva en verksamhet, eller vidta en åtgärd, ska undvika att använda sådana kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter eller organismer som kan antas vara mindre farliga.

Anläggningar på området

Detaljplanen styr markanvändning och huruvida byggnader får förekomma. Vid nybyggnationer ska bygglov sökas av varje enskild person. Detaljplan för området anger hur många kvadratmeter varje odlingslott får bebyggas med. I de fall detaljplanen inte reglerar bebyggelse gäller att varje odlingslott, efter bygglov, får bebyggas med maximalt 10 kvadratmeter. Kvadratmeterangivelsen gäller den sammanlagda arealen för stugor, bodar och växthus. Bebyggelsen får vara högst tre meter hög. Eventuella gemensamhetsstugor kräver bygglov och får vara totalt 25 kvadratmeter stora där detaljplanen inte anger något

annat. Föreningen ansvarar för att kontrollera att byggnationer inom arrendeområdet inte strider mot gällande detaljplan. Bestämmelser gällande storlek och höjd på stugor gäller från och med att strategin tagits i nämnd. Material- och färgval, gällande stugor, bodar, lådor med mera, ska göras med omsorg för att ge ett vårdat intryck och smälta in i omgivningen. Stugor ska vara byggda i trä och byggnationer ska hållas i väl vårdat skick. Bygglov ska även sökas för uppförande av mur eller plank högre än 110 centimeter. En enkel beskrivning av bygglovsfrågor som berör stadsodlingsfrågor tas fram av regionen och medföljer framtida arrendeavtal.

Övergripande gäller att områdena är avsedda för odlingsändamål. Enskilda lotter får följaktligen inte anta karaktär av fritidshus. Därför är det inte tillåtet att övernatta i stugorna, anlägga altaner eller på andra sätt hårdgöra större ytor. Det är inte heller tillåtet att ställa upp större lekredskap, så som studs mattor eller dylikt.

Önskemål om permanent djurhållning på odlingsområden regleras av lokala ordningsföreskrifter och ansökan ska lämnas till Region Gotland för varje enskilt fall.

Tillgänglighet

Odlingsområden som ligger på parkmark eller allmän platsmark ska stegvis öppnas upp så att de blir tillgängliga för allmänheten. Odlingsområden som ligger på detaljplanelagd mark för koloniområde eller odlingsområde ska sträva mot att hålla området tillgängligt och fritt från höga stängsel. Dessa får i undantagsfall avgränsas med hjälp av ett staket som är högst 110 cm eller ett Gunnebostängsel som är högst 120 cm. I de fall Gunnebostängsel används ska de vara beklädda med klätterväxter eller dylikt. Taggtråd får inte användas. Region Gotland bekostar inte inköp och uppsättning av staket eller stängsel runt områdena. Om stängsel högre än 120 cm redan finns runt befintliga koloniområden ska dessa helt eller delvis justeras efter de nya riktlinjerna. Region Gotland bekostar denna justering. Grindar till områden ska dagtid stå olåsta och uppställda. Genom dessa bestämmelser vill Region Gotland främja att koloniområdena ska vara gröna, inspirerande oaser som ger rekreativ värden till odlare, allmänheten och besökare.

Till oss är du alltid välkommen !

Eriksdalslundens koloniområde är ett av Stockholms äldsta grundat 1906 av Anna Lindhagen och Anna Åbergsson. Idén att skapa grönskande odlingsoaser i stadsmiljöer kom närmast från England och Danmark. Man ville att fler skulle kunna odla på ett eget stycke mark. Ser du Eriksdalslunden på håll t ex från någon av broarna över Skanstull ser du just en grönskande lund, en oas mellan hyreshus och glittrande vatten. Hit kommer inte bara promenadsugna och blomsterälskande stockholmare. Eriksdalslunden lockar besökare från när och fjärran.

Marken uppläts av Stockholms stad enligt ett arrendeförfarande och idag finns drygt 150 lotter fördelade på sex områden s k "hagar" med ansvar för skötsel och ordningsfrågor inom respektive område. En utställning om områdets historia finns att se i den s k Tobaksladan vid lott 84. Öppet lördag – söndag i höst- och vårsäsong.

Vill du bli en av oss ?

Kötiden är för närvarande mellan 10 och 15 år och ungefär två till fem lotter byter ägare per år. Tycker du att det är en väl lång väntan ber vi dig vara lite envis. Varje lott inom Eriksdalslundens koloniområde kommer förr eller senare tas över av en ny odlare!

Besök oss gärna på nätet!

www.eriksdalslunden.se

Bilden ovan ger exempel på en koloniförening som bjuder in allmänheten till att vandra genom stadsodlingsområdet för rekreation.

Foto: Pernilla Johansson

Bilderna ovan visar exempel på ett stadsodlingsområde som kan upplevas exkluderande och ett som kan upplevas mer välkomnande. Foto: Louise Billqvist

Region Gotland vill erbjuda allmänheten möjlighet att odla i tätorterna, där förutsättningar finns. Därför strävar Region Gotland mot att anlägga odlingar som är möjliga att sköta från exempelvis en rullstol.

Vatten

Region Gotland står för uppsättning av vattenmätare om förutsättningar för detta finns. Arrendatorn ansvarar för avläsning och förbrukningskostnad. Vattenförsörjningen till nya odlingsområden eller odlingsprojekt måste vara löst innan avtal upprättas.

Information

Region Gotland ska idka informationsspridning för vad som gäller i och för stadsodlingarna. Informationen ämnar bland annat tydliggöra att regionägda bär och fruktträd är till för allmänheten, men att odlingar som drivs av föreningar inte är till för

allmän konsumtion. Region Gotland ansvarar för att sätta upp en skylt som informerar om att stadsodling bedrivs enligt överenskommelse. Föreningen ansvarar för att sätta upp en skylt med kontaktuppgifter till ordförande eller motsvarande.

Region Gotlands hemsida ska kontinuerligt uppdateras med aktuell information från regionen.

Tillfällig stadsodling

Region Gotland ser positivt på initiativ om mer tidsbegränsade odlingsprojekt som exempelvis kan bedrivas under en odlingssäsong. Vid intresse om odling av detta slag presenteras en projektidé och förslag på område till regionen som överväger om platsen lämpar sig för markupplåtelse. Vid bedömning av projektets lämplighet övervägs även huruvida odlingsidén kommer att vara hållbar i fråga om utseende i offentlig miljö. Den odlingsintresserade gruppen åtar sig att söka erforderliga tillstånd hos polismyndigheten.

I fråga om projekt av detta slag ombesörjer Region Gotland inget anläggningsarbete och inte tillgång till vatten. Gruppen får själva presentera hur de planerar att lösa frågor av det slaget. Tillfälliga odlingsprojekt medges om de bedöms lämpliga och om förutsättning finns.

Bildkälla: Miljöverkstaden Mercurius